

Жук Н. А. – здобувач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1835-9540>

Психолого-комунікативні конструкти поведінки патрульного поліцейського в професійній діяльності

Мета. Розглянуто та проаналізовано визначення поняття комунікативної компетентності як умови ефективної професійної діяльності патрульних поліцейських. **Методологія.** Здійснено аналіз наукових підходів вітчизняних та іноземних дослідників щодо вивчення комунікативних конструктів поведінки патрульних. Визначено складові комунікативної компетентності та їх роль у діяльності працівника патрульної поліції: знання у сфері психології особистості, групи, спілкування; уміння та навички спілкування; корекція і розвиток установок, необхідних для успішного спілкування; здатність адекватно та повно сприймати й оцінювати себе та інших, а також взаємини, що виникають між людьми; корекція та розвиток системи стосунків. Комунікативна компетентність інтерпретується як складна інтегративна професійно важлива якість особистості, яка виявляється в здатності та готовності встановлювати, підтримувати й розвивати ефективну міжособистісну взаємодію в різноманітних ситуаціях професійного спілкування. Зазначено основні чинники, які детермінують розвиток і підвищують рівень професійної компетентності, від якого залежить перебіг та результат комунікативного процесу, а, отже, й успішність професійних завдань. **Наукова новизна.** З'ясовано, що комунікативна компетентність патрульних поліцейських Національної поліції України – це сукупність знань, умінь і навичок, завдяки яким людина може конструктивно спілкуватися та взаємодіяти в будь-яких життєвих ситуаціях, з різними типами особистостей, опираючись на набутий досвід і культуру спілкування. **Висновки.** Обґрунтовано специфіку професійної діяльності патрульних поліцейських, важливе значення комунікативної компетентності в їхній професійній діяльності, готовності та здатності до ефективного спілкування з громадянами в повсякденному житті й екстремальних ситуаціях.

Ключові слова: професійна компетентність; комунікативна компетентність; комунікативна культура; патрульні поліцейські.

Вступ

Ефективне виконання професійних завдань у процесі службової діяльності поліцейських патрульної поліції потребує наявності в них певного рівня психологічних знань, умінь і навичок, а також розвинених професійно важливих рис особистості. Однією з інтегральних особистісних характеристик, що відображає рівень професіоналізму патрульного поліцейського, є його комунікативна компетентність, тобто вміння грамотно й ефективно спілкуватися, насамперед, з об'єктом службової діяльності, з громадянами, колегами, а також із представниками засобів масової інформації.

Для поліцейських спілкування є інструментом виконання функціональних обов'язків, основним засобом реалізації всіх сторін правоохоронної діяльності. Саме тому працівникам поліції необхідно знати як загальні закономірності спілкування, так й особливості їх виявів у конкретних умовах службової діяльності, володіти технологіями та психотехніками спілкування, тобто бути здатними ефективно взаємодіяти з оточуючими в системі міжособистісних стосунків.

Плідна співпраця поліцейських із громадянами є запорукою забезпечення належного рівня громадської безпеки в суспільстві. Опанування працівниками поліції навичок ефективної комунікації, їх досконале володіння повним спектром засобів професійного спілкування як у службовій діяльності, так і з громадянами та

представниками засобів масової інформації, є необхідною умовою виконання Національною поліцією України поставлених перед нею завдань із забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.

Вивченню комунікативних конструктів поведінки та проблем комунікативної компетентності присвячено праці багатьох вітчизняних та іноземних дослідників, зокрема таких: О. Борисюк (Borysiuk, 2014), Т. Гарасимів (Harasymiv, 2015), В. Нора (Noha, 2012), Н. Чабанюк (Chabaniuk), Н. Шалигіна (Shalyhina, 2013) та ін. Однак конструкти поведінки патрульного поліцейського в їх професійній діяльності лишаються недостатньо дослідженими.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є висвітлення проблеми комунікативної компетентності, психолого-комунікативних конструктів поведінки, визначення їх понять та сутності, а також обґрунтування необхідності використання в професійній діяльності патрульних поліцейських.

Виклад основного матеріалу

Сфера професійної діяльності поліцейського окреслюється ситуаційністю постійно змінних умов навколишньої обстановки. Цю сферу можна назвати своєрідним полем поведінки, що

розглядається як особистісне суб'єктне уявлення правоохоронця щодо правової реальності та середовища здійснення ним певних професійних дій.

Своєрідність поведінки поліцейського залежить від характеру його взаємин із середовищем, у якому він перебуває, від правових норм, ціннісних орієнтацій, рольових приписів, які йому нав'язує оточення та яких він зобов'язаний дотримуватися. Крім цього, за класифікацією професій Є. Климова (Balynska, 2016, р. 159), у сфері діяльності правоохоронних органів критерієм диференціації є вираженість професійних інтересів, наявність яких зараховує поліцейських до професійного типу суб'єкт – суб'єктних відносин, що пов'язані з безпосереднім спілкуванням з людьми (Balynska, 2016).

З огляду на багатогранність функціональних обов'язків працівників підрозділів патрульної служби, контактувати з різними верствами населення доводиться постійно. За цих умов професійна компетентність правоохоронців є необхідним чинником ефективної службової діяльності (Bondarenko, 2016).

Комунікативний характер діяльності поліції загалом визначає тенденційність поведінки їх працівників. Адже комунікативність передбачає не лише повідомлення якоїсь інформації, але й спонукання до дії. Взаємовідносини правоохоронців мають бути побудовані за чіткими правилами комунікування, що забезпечить стабілізацію вербальних і невербальних міжсуб'єктних взаємовідносин через координацію поведінки кожного окремого члена колективу.

Одна з теорій міжсуб'єктного спілкування (А. Бодальов) доповнює процес комунікації поняттям саморозкриття (Я-повідомлення). Тобто, крім предметного повідомлення (про що йде мова), ставлення до слухача (мотив повідомлення) й заклик (що треба робити), комунікант вкладає у сказане особистісне, наповнює процес спілкування суб'єктивно-оцінювальним компонентом. У правовій комунікації – це вияв власного правового світогляду як суб'єктивно-оцінювальної форми відображення правової реальності. Готовність поліцейського до певної суб'єктивно-оцінювальної та свідомо вибіркової взаємодії з іншими суб'єктами правовідносин проявляється через таке теоретичне поняття, як ставлення.

Правовий світогляд є певною системою ставлень, що визначають особливості сприйняття соціальним суб'єктом правової реальності, його емоційних переживань і поведінкових реакцій у відповідь на ті чи інші зовнішні впливи під час правовідносин. Правова поведінка поліцейського в такому контексті, на нашу думку, є зовнішнім виявом системи ставлень до правового оточення: правомірна поведінка – як схвалення і сприйняття

впливу правового поля, протиправна – як спротив і несприйняття.

Правова комунікація передбачає процес рецепції, тобто прийом і перетворення певного впливу. У даному випадку йдеться, насамперед, про інформаційний вплив права, причому правову інформацію необхідно не просто прийняти, але й зрозуміти та осмислити. Поліцейський у випадку прийняття правових норм і вимог до виконання у процесі професійної діяльності виступає реципієнтом, який, за сподіванням законотворців, має відповідно прореагувати, тобто належно побудувати свої поведінкові дії. Правовий світогляд, на нашу думку, можна назвати рецептивним полем, у якому акумулюється прийнятна правова інформація.

Крім цього, процес сприйняття поліцейським інформації супроводжується дією перцептивних стимулів соціальних та його особистісних чинників. До таких належать: внутрішня та зовнішня мотивація правових дій та вчинків; професійні, морально-етичні, культурні та інші установки; сподівання, пов'язані з вирішенням професійних завдань; вплив правового оточення, колективу, сім'ї тощо. Усі сформовані цінності та потреби є організаційними чинниками під час сприйняття правової інформації, що надалі трансформується в регулятивну основу правомірної поведінки.

Правові вимоги та норми є першопочатково діяльнісною формою мислення законодавчої системи, що надалі перетворюється на безпосередню поведінкову діяльність правосприймача (поліцейського). У цьому контексті правомірна поведінка поліцейського є лише різновидом правової діяльності, яка повинна вирізнятися загостренням відчуттям верховенства права та справедливості.

Формування правомірної поведінки поліцейського, за методологією вербального біхевіоризму, можна розглядати також у контексті сукупності дії трьох основних джерел впливу.

Першим таким джерелом є результати правової поведінки правоохоронця, особливо при відображенні їх у дзеркалі професійного успіху (або невдачі). За однакових соціокультурних умов і за однакових чітко регламентованих нормативно-правових вимог професійно успішні суб'єкти, як правило, швидше формують в оточуючих позитивну оцінку своєї професійної ефективності, ніж люди, що зазнали певних професійних невдач.

Щонайменше заохочення та визнання з боку керівництва та колег є в цьому випадку потужним стимулом до правомірності подальшої поведінки поліцейського.

Друге джерело впливу – відносно, воно базується на порівнянні власних результатів і здобутків товаришів по службі. Найбільш

корисними є ті, що передбачають потенційну рівність. Відповідно, поліцейські, усвідомлюючи свою «негіршість», здатні формувати позитивну оцінку професійної самоефективності, а отже, прагнути додержання цього рівня професійності, що передбачає також високий рівень правомірності продовжених дій та вчинків.

Результат переконання – це третє джерело впливу на думку про самоефективність. Непевність у власній професійній придатності (і деградація через це у бік протиправності) нівелюється методом впливу через переконування у протилежному. Факт упевненості когось стороннього у професійній компетентності соціального суб'єкта він інтерпретує як аргументований доказ правильності виконуваних функцій та доцільності додержання правомірності й надалі (Balynska, 2016).

Т. В. Трегубенко (Trehubenko, 2011) поділяє компетентність правоохоронця на загальну та спеціальну, вважаючи, що працівник правоохоронних органів, попри вузьку спеціалізацію, повинен мати загальну компетентність. Адже це показник його професійної культури, підґрунтя спеціальної компетентності.

На думку С. П. Архипової (Arkhyrova, 2004), І. О. Зимньої (Zimniiaia, 2003), Н. М. Лобанової (Balynska, 2016) патрульний поліцейський повинен володіти, крім загальної сукупності знань, ще й знаннями можливих наслідків конкретного способу впливу, рівнем умінь використання знань.

Патрульний поліцейський повинен володіти сукупністю певних компонентів: знаннями і вміннями, що визначають результативність професійної діяльності; обсягом навичок виконання професійних завдань; вектором професіоналізації; єдністю теоретичної та практичної готовності до професійної діяльності; відповідною аксіологічною наповненістю професійної діяльності, що надалі дасть змогу якісно й безпомилково реалізувати свої функції як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно освоювати нове та швидко адаптуватися до умов, що змінюються.

Дослідниця С. П. Архипова визначає професійну компетентність працівника патрульної служби як сукупність певних ознак: наявність знань для успішної діяльності; усвідомлення значущості окреслених завдань для майбутньої професійної діяльності; набір операційних умінь; володіння алгоритмами виконання професійних завдань; здатність до творчості під час виконання професійних завдань. Дослідниця виокремлює чотири види професійної компетентності: функціональну (реалізація професійних завдань), інтелектуальну (здатність до аналітичного мислення та комплексного підходу до виконання обов'язків), ситуативну (діяльність залежно від

професійної ситуації), соціальну (реалізація комунікативних й інтеграційних здібностей) (Arkhyrova, 2004, p. 9-19).

Професійна компетентність працівника підрозділу патрульної служби – це структура, у якій інтегровано досвід, теоретичні знання, практичні вміння, навички та значущі для правоохоронця особистісні якості, що утворюють складний багаторівневий стійкий комплекс психічних рис особистості, спрямований забезпечити ефективність правоохоронної діяльності за рахунок сформованих відповідних компонентів і здатності оперативно й доцільно поєднати їх та постійно оновлювати й накопичувати. Прийняття працівником поліції правильного рішення та втілення його в певну послідовність дій можливе завдяки володінню спеціальними професійними знаннями; знаннями в галузі права; знаннями психології та моделей поведінки правопорушника.

Високий рівень професійної компетентності працівника підрозділу патрульної служби є підґрунтям ефективної службової діяльності та формується шляхом поєднання багатограних аспектів правоохоронної діяльності, яка вимагає професійних знань, умінь, навичок, професійно значущих особистісних якостей (Bondarenko, 2016).

Для поліцейських спілкування є інструментом виконання функціональних обов'язків, основним засобом реалізації всіх сторін правоохоронної діяльності. Саме тому працівникам поліції необхідно знати як загальні закономірності спілкування, так і особливості їх виявів у конкретних умовах службової діяльності, володіти технологіями та психотехніками спілкування, тобто бути здатними ефективно взаємодіяти з оточуючими в системі міжособистісних стосунків.

Спілкування поліцейських – складний процес встановлення і розвитку контактів з іншими людьми під час виконання професійних обов'язків, що полягає в обміні інформацією й обумовлений необхідністю спільної діяльності й взаєморозуміння в процесі міжособистісної взаємодії. Це досить важливий процес, який забезпечує успішне виконання ними службових завдань, а також дозволяє надавати чи отримувати необхідну інформацію, зберігаючи при цьому шанобливе ставлення до людини, демонструючи готовність і здатність надавати якісні професійні послуги всім громадянам (Klymenko, Shvets, Yevdokimova, & Posokhova, 2017).

Комунікативна готовність патрульного поліцейського забезпечується наступними вміннями:

- з'ясовувати достовірність показань свідка (ст. 96 КПК України);
- отримувати показання з чужих слів (ст. 97 КПК України);
- проводити допит (ст. 224 КПК України);

- швидко встановлювати психологічний контакт із співрозмовником;
- володіти технікою комунікативної поведінки;
- контролювати процес бесіди;
- тримати візуальний контакт із співрозмовником упродовж тривалого часу спілкування;
- знаходити індивідуальний підхід у спілкуванні із урахуванням індивідуально-психологічних особливостей особистості (здібності, темперамент, характер, спрямованість);
- викривати неправдиві свідчення, виявляти правду та брехню у відповідях, встановлювати істину по справі;
- використовувати під час допиту фактор раптовості в процесі постановки несподіваних питань;
- долати, нейтралізовувати мотив, що спонукає допитуваного давати неправдиві показання;
- на основі жестів, міміки, пози визначити ставлення співрозмовника;
- «підлаштовуватись» до лінії бесіди співрозмовника;
- звертати увагу на обмовки допитуваного тощо.

Спілкування працівників поліції може відбуватися з позицій орієнтації на контроль й орієнтації на розуміння. Орієнтація на контроль виражається у прагненні домінувати під час взаємодії, бажанні контролювати, керувати ситуацією та поведінкою інших. Орієнтація на розуміння характеризується прагненням зрозуміти всі обставини ситуації та поведінку людей в ній, причому зберігається рівність партнерів по спілкуванню, метою є бажання досягти згоди та задоволеності всіх сторін, уникаючи конфліктів.

Професійне спілкування поліцейського – це такий акт комунікативної поведінки, який здійснюється для вирішення поліцейським певних професійних завдань. Професійні особливості такого спілкування визначаються результатом, що має бути отриманим (дача показань, встановлення істини, зміна поведінки громадянина тощо); протіканням його в режимі права та правовідносин; контактом з непростими людьми; обстановкою напруженості, конфліктності, протистояння.

На якість і перебіг спілкування впливають певні умови: місце (вулиця, приміщення); час (ранок, день, вечір); обставини спілкування (звичайні або конфліктні); тривалість спілкування.

Техніка спілкування в професійній діяльності поліцейського патрульної поліції передбачає низку важливих компонентів, яких необхідно дотримуватися:

- орієнтуватися в ситуації спілкування, спостерігати й оцінювати співрозмовника;

- під час спілкування звертати увагу на невербальну комунікацію та використовувати засоби її впливу;
- зрозуміло викладати свої думки, інформувати;
- володіти мовою, словом, голосом, інтонацією;
- слухати й розуміти співрозмовника;
- переконувати, дискутувати, критикувати, радитися;
- мати почуття гумору, виявляти мовленнєву винахідливість;
- встановлювати психологічний контакт із різними категоріями партнерів по спілкуванню;
- здійснювати самопрезентацію у спілкуванні;
- створювати неформальну й ділову обстановку в процесі спілкування;
- встановлювати й підтримувати довірливі відносини;
- здійснювати спілкування в різних ролях і позиціях;
- керувати ініціативою та дистанцією у спілкуванні;
- регулювати психологічні стани, емоції партнерів по спілкуванню;
- управляти власним станом під час спілкування.

Професійне спілкування поліцейського – це різновид спеціально організованої взаємодії людей (керівників і підлеглих; працівників, рівних за посадовим становищем; працівників і представників засобів масової інформації; працівників та громадян; працівників і правопорушників), змістом якого є пізнання, обмін інформацією та вплив учасників комунікативного процесу один на одного з метою вирішення правоохоронних завдань (Klymenko, Shvets, Yevdokimova, & Posokhova, 2017).

Комунікація є важливою складовою професійної діяльності поліцейських патрульної служби, під час виконання якої вирішуються різноманітні комунікативні завдання, відбувається спілкування з певними категоріями населення за різних обставин та умов (Turynska, 2012).

Типовими комунікативними завданнями працівників патрульної служби Л. І. Мороз називає: по-перше, отримання достовірної інформації в процесі спілкування з особами, що перебувають у стані стресу (потерпілі, свідки), свідомо чи несвідомо її перевертають чи приховують (свідки, підозрювані); по-друге, це завдання адекватної передачі інформації громадянам, колегам, керівництву; по-третє, управління поведінкою інших учасників взаємодії завдяки використанню різних методів правомірного психологічного впливу.

Комунікативна компетентність патрульного як фахівця, особистості розкривається передусім у ставленні до людей, до самого себе, в

особливостях взаємин між людьми, умінні контролювати та регулювати власну поведінку, доводити, професійно аргументувати свою позицію (Balynska, 2016). Вона виявляється також в умінні моделювати особистість співрозмовника, досягати реалізації комунікативної інтенції за допомогою вербальних і невербальних засобів та технологій, уміти продуктивно виходити з будь-яких ситуацій, а особливо конфліктних.

У повсякденній діяльності працівників патрульної поліції постійно виникають різноманітні ситуації психологічної боротьби, конфліктної взаємодії різного рівня, проблемного за характером спілкування.

Наприклад, чергові по телефону отримують інформацію опосередковано, за допомогою технічного засобу зв'язку, спілкуються з людьми, які здебільшого перебувають у стані стресу. Поліцейські патрульної служби активно шукають носіїв інформації, час та місце для встановлення контакту, збирають інформацію в процесі безпосереднього спілкування, вдаються до різних професійних хитрощів.

Наприклад, спілкуючись із правопорушниками, патрульні поліцейські нерідко змінюють стиль та манеру мови, а саме переходять на сленг, за допомогою якого легше встановлюється контакт. Коли правопорушник чує «рідну» для нього мову та манеру поведінки, він бачить у правоохоронцеві «свого», в результаті чого набагато легше отримати інформацію, яка становить оперативний інтерес (Balynska, 2016).

Високий рівень комунікативної компетентності дозволяє поліцейським патрульної поліції швидко орієнтуватися у різноманітних ситуаціях та підвищує ефективність професійної діяльності. Комунікативна компетентність для правоохоронця – це спроможність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, яка включає уміння розширювати (або звужувати) коло спілкування, варіювати його глибину, розуміти партнера по спілкуванню, прогнозувати наслідки різноманітних комунікативних ситуацій тощо. Професійна комунікативна компетентність – складне психологічне утворення, що формується на базі комунікативного потенціалу людини в умовах конкретної фахової діяльності, що можна відобразити у вигляді системи значущих для працівника відносин, умінь і навичок спілкування.

Ефективність професійного спілкування визначається рівнем комунікативної компетентності його учасників, і, насамперед, самого патрульного поліцейського. Для належного рівня комунікативної компетентності необхідно мати розвинуті перцептивні здібності й уміння, іншими словами, здібності й уміння правильно сприймати оточуючих осіб: хоча б у загальному вигляді визначати характер особи, її настрій і внутрішній

стан у конкретній ситуації взаємодії та на основі цього шукати адекватний стиль і тон спілкування в кожному конкретному випадку. Також необхідно, щоб у поліцейського були сформовані уміння спілкуватися в різноманітних ситуаціях з особами різного віку та різної міри близькості відносин. Крім того, важливим є уміння співробітництва в різних видах діяльності, наприклад, обговорювати проблеми й координувати зусилля з колегами по роботі, вирішувати питання під час різних нарад, зборів, проводити бесіди з громадянами чи особами, які проходять у справі (потерпілими, свідками, підозрюваними) (Turynska, 2012).

Ще однією важливою складовою комунікативної компетентності правоохоронця є його комунікативна культура. Культура поведінки патрульного має набути системних рис і повинна сприйматися крізь призму загальнолюдських цінностей та інтересів держави, яка стоїть на сторожі законів.

Культура спілкування працівника поліції є конкретизацією культури особистості взагалі, яку можна уявити як єдність зовнішньої та внутрішньої культури. Внутрішньою культурою вважається духовне багатство особистості, її знання та почуття, переконання та погляди, світогляд, ідеали, принципи, цілеспрямованість тощо. Під зовнішньою культурою ми розуміємо ступінь та форму їх реалізації у службовій діяльності та повсякденних взаєминах. Важливу роль відіграє зовнішній вигляд, культура спілкування, певні вміння, навички, прийоми діяльності та поведінки. Це, нарешті, рівень вихованості людини, її вміння належним чином поводитись як у професійному середовищі, так і поза ним.

Суворе дотримання правил етикету – важлива умова високої культури поведінки як на службі, так і в позаслужбових стосунках працівника патрульної служби.

Зовнішній вигляд працівника міліції має важливе значення і впливає на ставлення до нього з боку громадян. Часто встановити контакт із людиною працівникові поліції не вдається саме внаслідок початкової антипатії, яка пов'язана з його зовнішнім виглядом – неохайним або таким, що не відповідає діловим відносинам, а також неприємними манерами.

Під час першої зустрічі відбувається оцінка патрульного з точки зору сприйняття особливостей поведінки та зовнішнього вигляду. На підставі такої оцінки йому може бути надана як позитивна, так і негативна характеристика. Для поліцейських патрульної поліції під час контактів з громадянами, клієнтами, порушниками законів, колегами важливим є все: вираз обличчя, підтягнутість, зачіска, одяг, вміння вільно триматися, позитивний настрій тощо.

Важливу роль у роботі патрульного поліцейського відіграють безпосередньо мовлення та його стиль. Тембр, інтонація, чіткість мовлення, чуйність голосу – це фактори, які психологічно діють на співбесідника, викликають у нього повагу, симпатію або, навпаки, негативно забарвлені емоційні переживання.

Етика поведінки патрульного під час спілкування повинна будуватися на певних моральних принципах, серед яких головними є такі:

- в основі ділового контакту лежать інтереси справи, а не власні амбіції чи особисті інтереси;

- порядність, тобто органічна неспроможність до безчесного вчинку або поведінки;

- доброчинність, тобто органічна потреба робити людям добро;

- повага гідності співбесідника, що виявляється у ввічливості, делікатності, тактовності, чемності, турботливості;

- коректність, тобто стриманість у словах та манерах, виключення зайвих питань, надмірної настирності;

- висока самоорганізація та ефективне планування роботи, виконання її у відведені терміни.

Безперечно, розвиток названих аспектів комунікативної компетентності не може відбуватися ізольовано. У сукупності вони передбачають роботу з розвитку особистості працівника правоохоронних органів, зокрема формування у нього ряду психічних якостей, характерологічних рис, особливостей сприйняття, мислення, пам'яті, специфічних соціальних налаштувань і комунікативних умінь. Тобто це якості, необхідні для спілкування, для ефективної реалізації професійної діяльності працівника патрульної служби.

Оскільки будь-який вид правопорушення має свою специфіку комунікативних зв'язків, то при підготовці патрульних необхідно формувати професійно важливі якості, а саме: уміння встановлювати та підтримувати психологічний контакт, кваліфіковано вести бесіди та переговори; використовувати широкий спектр стилів поведінки в конфліктних ситуаціях; розвивати здатність об'єктивно оцінювати дії та вчинки інших людей, відстоювати власну позицію (Turynska, 2012).

Наукова новизна

Таким чином, комунікативна компетентність патрульного поліцейського становить сукупність знань, умінь, навичок і компетенцій, за допомогою яких він може конструктивно спілкуватися та взаємодіяти в будь-яких професійних ситуаціях боротьби з правопорушниками і злочинцями. Формування готовності патрульних поліцейських до здійснення професійної діяльності потребує розвитку в них комунікативної компетентності як складової загальної професійної компетентності. Рівень її сформованості визначає спроможність фахівця конструктивно діяти у специфічних ситуаціях міжособистісної взаємодії, пов'язаних із особливостями їхньої роботи.

Висновки

Перспективи подальших наукових розробок цієї проблеми ми вбачаємо в емпіричному дослідженні особливостей формування комунікативної компетентності патрульних поліцейських у процесі їхньої професійної підготовки.

REFERENCES

- Arkhylova, S.P. (2004). *Profesiina kompetentnist i profesiinist sotsialnoho pratsivnyka: sutnist i shliakhy rozvytku* [Professional competence and professionalism of the social worker: essence and ways of development]. *Sotsialna robota v Ukraini: teoriia i praktyka, Social work in Ukraine: theory and practice*, 2, 9-19 [in Ukrainian].
- Balynska, O.M. (2016). *Psykhologo-komunikatyvni konstrukty povedinky politseiskoho v sotsiumi* [Psychological and communicative constructs of police behavior in society]. *Psykhologichni konstrukty pozytsiuvannia politsii sered naselennia, Psychological construction of the position of the middle of the population: Proceedings of the round table*. L.Y. Humeniuk, M.P. Kozhyriev (Eds.). (pp. 12-15). Lviv: Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
- Bondarenko, V.V. (2016). *Komponenty profesiinoi kompetentnosti pratsivnykiv pidrozdiliv patrolnoi sluzhby Natsionalnoi politsii Ukrainy* [Components of the Professional Competence of the Employees of the Patrol Services of the National Police of Ukraine]. *Yurydychna psykholohiia, Legal Psychology*, 2(19), 81-90. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2016_2_9 [in Ukrainian].
- Borysiuk, O.M. (2014). *Kharakterystyka profesiinoi kompetentnosti ofitseriv OVS* [Characteristics of the professional competence of the police officers]. Retrieved from <http://www.irbis-nhuv.gov.ua> [in Ukrainian].
- Harasymiv, T.Z. (2015). *Shliakhy formuvannia kompetentnoho pratsivnyka OVS u konteksti rozvytku hromadianskoho suspilstva* [Ways of forming a competent officer in the context of civil society development]. Retrieved from http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/garasumiv_dacho_0.pdf [in Ukrainian].
- Klymenko, I.V., Shvets, D.V., Yevdokimova, O.O., & Posokhova, Ya.S. (2017). *Pamiatka pratsivnyka Natsionalnoi politsii Ukrainy* [National Police Officer's Memo: Police Professional Communication Information]. Kharkiv [in Ukrainian].

- Noha, V.F. (2012). Psykholohichniy analiz komunikativnoi kompetentnosti subiektiv viiskovoho upravlinnia [Psychological analysis of communicative competence of subjects of military management]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 3. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/Vnadps/2012_3/12nvfsvu.pdf [in Ukrainian].
- Shabaniuk, N.I. *Osoblyvosti motyvatsii molodoho fakhivtsia OVS do profesiinoi diialnosti* [Features of motivation of a young specialist of the OVS to professional activity]. Retrieved from <https://mydisser.com/ru/catalog/view/252/258/12646.html> [in Ukrainian].
- Shalyhina, N.P. (2013). Komunikativna kompetentnist viiskovykh fakhivtsiv yak psykholoho-pedahohichna problema [Communicative competence of military specialists as a psychological and pedagogical problem]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Herald of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. doi: <https://doi.org/10.26697/9786177089000.2017.322> [in Ukrainian].
- Trehubenko, T.V. (2011). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh dilnychnykh inspektoriv militsii u protsesi fakhovoi pidhotovky [Form of professional competence of the maybility of specialized inspectors in the process of training in preparation]. *Candidate's thesis*. Mykolaiv [in Ukrainian].
- Turynska, O.Ye. (2012). Komunikativna kompetentnist pravookhorontsiv yak umova yikh efektyvnoi profesiinoi diialnosti [The communicative competence of law enforcement officers as a condition of their effective professional activity]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 1. doi: <https://doi.org/10.31812/filstd.v17i0.191> [in Ukrainian].
- Zimniia, I.A. (2003). Kliuchevye kompetentsii - novaia paradygma rezultata obrazovaniia [Key competencies - a new paradigm of the result of education]. *Vysshee obrazovanie segodnia, Higher education today*, 5, 34-42 [in Russian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Архипова С. П. Професійна компетентність і професійність соціального працівника: сутність і шляхи розвитку. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2004. Вип. 2. С. 9–19.
- Балинська О. М. Психолого-комунікативні конструкти поведінки поліцейського в соціумі. *Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення* : матеріали круглого стола (Львів, 24 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. Л. Й. Гуменюк, М. П. Козирєва. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 12–15.
- Бондаренко В. В. Компоненти професійної компетентності працівників підрозділів патрульної служби Національної поліції України. *Юридична психологія*. 2016. № 2 (19). С. 81–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2016_2_9.
- Борисюк О. М. Характеристика професійної компетентності офіцерів ОВС. URL: <http://www.irbisnhuv.gov.ua>.
- Гарасимів Т. З. Шляхи формування компетентного працівника ОВС у контексті розвитку громадянського суспільства. URL: http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/garasumiv_dacho_0.pdf.
- Пам'ятка працівника Національної поліції України : інформ.-довід. матеріали / уклад. : І. В. Клименко, Д. В. Швець, О. О. Євдокімова, Я. С. Посохова. Харків, 2017. 52 с.
- Нога В. Ф. Психологічний аналіз комунікативної компетентності суб'єктів військового управління. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 3. (Серія «Психологічні науки»). URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/Vnadps/2012_3/12nvfsvu.pdf.
- Чабанюк Н. І. Особливості мотивації молодого фахівця ОВС до професійної діяльності. URL: <https://mydisser.com/ru/catalog/view/252/258/12646.html>.
- Шалигіна Н. П. Комунікативна компетентність військових фахівців як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. (Серія «Педагогічні науки»). doi: <https://doi.org/10.26697/9786177089000.2017.322>.
- Трегубенко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх дільничних інспекторів міліції у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Миколаїв, 2011. 243 с. doi: <https://doi.org/10.15330/esu.14.88-96>.
- Туринаська О. Є. Комунікативна компетентність правоохоронців як умова їх ефективної професійної діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 1. (Серія «Психологічні науки»). doi: <https://doi.org/10.31812/filstd.v17i0.191>.
- Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Высшее образование сегодня*. 2003. Вип. 5. С. 34–42.

Стаття надійшла до редколегії 04.09.2019

Zhuk N. – Researcher of the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1835-9540>

Psychological Communicative Structures of Patronal Police Behavior in Professional Activity

*The **purpose**. The definition of the concept of the communicative competence as a condition for effective professional activity of patrol police is considered and analyzed in this article. The scientific approaches of many native and foreign researchers to the study of communicative constructs of patrol police officer's behaviour have been worked out. **Methodology**. The components of the communicative competence and their role in the activity of the patrol police officer, namely: special knowledge in the fields of personality, group, communication psychology; communicative skills; correction and development of the backgrounds, necessary for successful communication; ability to perceive and evaluate oneself and others adequately and fully as well as relationships that arises among people; correction and development of the relationship system are determined. The communicative competence is interpreted as a complex, integrative, professionally important trait of a personality, which manifests itself in the ability and willingness to establish, support and develop effective interpersonal interaction in a variety of professional communicative situations. The main factors that determine the development and increase of the level of professional competence, which define the course and the result of the communication process and therefore, the success of professional tasks are proposed. The **scientific novelty**. It is found, that the communicative competence of the patrol officers of the National Police of Ukraine is a set of knowledge and skills with the help of which a person can communicate and interact in all the life situations, with different types of personalities, constructively, grounded on the acquired experience and the culture of communication. **Conclusions**. The specificity of the professional activity of patrol police officers, the importance of communicative competence in their professional activity, readiness and ability to communicate effectively with citizens in everyday life and in extreme situations are substantiated.*

Keywords: professional competence, communicative competence, communicative culture, police patrol officers.